

Olympiáda ľudských práv

XXII. ročník, školský rok 2019/2020

Krajské kolo

Kategória: Stredné školy

Test - riešenia

Milé súťažiaci, milí súťažiaci,

test obsahuje 25 úloh. Na ich vypracovanie máte 45 minút.

Každá úloha má 1 správne riešenie a hodnotu 2 body. Celkom môžete získať 50 bodov.

Pozorne si prečítajte text a riešenie vpíšte do odpovedového hárku. Ak nepoznáte správnu odpoveď, hľadajte najlogickejšie riešenie. Ak sa pomýlite, predošlú voľbu zreteľne prečiarknite (X) a uveďte iné riešenie.

Skratky použité v teste:

ESLP – Európsky súd pre ľudské práva; EÚ – Európska únia; OBSE – Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe; OSN – Organizácia Spojených národov; SR – Slovenská republika; SDEÚ – Súdny dvor Európskej únie; USA – Spojené štáty americké

Úloha 1

Organizácia Spojených národov vznikla

- a) 24. októbra 1945, po ratifikácii Charty OSN piatimi stálymi členmi Bezpečnostnej rady: Čínou, Francúzskom, Ruskom, USA, Spojeným kráľovstvom a väčšinou z ďalších 46 signatárskych krajín.
- b) 24. októbra 1946, po ratifikácii Charty OSN šiestimi stálymi členmi Bezpečnostnej rady: Čínou, Francúzskom, Nemeckom, Ruskom, USA, Spojeným kráľovstvom a väčšinou z ďalších 47 signatárskych krajín.
- c) 24. októbra 1947, po ratifikácii Všeobecnej deklarácie ľudských práv siedmimi stálymi členmi Bezpečnostnej rady: Čínou, Francúzskom, Kanadou, Nemeckom, Ruskom, USA, Spojeným kráľovstvom a väčšinou z ďalších 48 signatárskych krajín.
- d) 24. októbra 1948, po ratifikácii Všeobecnej Všeobecná deklarácia ľudských práv ôsmimi stálymi členmi Bezpečnostnej rady: Čínou, Beneluxom, Francúzskom, Kanadou, Nemeckom, Ruskom, USA, Spojeným kráľovstvom a väčšinou z ďalších 49 signatárskych krajín.

Úloha 2

V roku 2019 uplynulo niekoľko desaťročí od prijatia významných dohovorov OSN, a to

- a) 40 rokov od prijatia Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a 30 rokov od Dohovoru o právach dieťaťa.

- b) 30 rokov od prijatia Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a 20 rokov od Dohovoru o právach dieťaťa.
- c) 50 rokov od prijatia Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a 50 rokov od Dohovoru o právach dieťaťa.
- d) 30 rokov od prijatia Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a 40 rokov od Dohovoru o právach dieťaťa.

Úloha 3

Podľa Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu:

- a) **nemožno osobu mučiť v žiadnom prípade a za žiadnych okolností.**
- b) možno osobu mučiť na účely vyšetrovania terorizmu a vojnových zločinov.
- b) možno osobu podrobiť mučeniu, ak ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, mravnosti alebo práv a slobôd iných.
- d) možno osobu mučiť vo výnimočných prípadoch za účelom ochrany zdravia a života iných osôb.

Úloha 4

Výbor OSN pre ľudské práva

- a) zriadila Komisia OSN pre ľudské práva ako svoj monitorovací orgán v roku 1977.
- b) je predchodcom súčasnej Rady OSN pre ľudské práva.
- c) prejednáva oznámenia o porušení ľudských práv v rozsahu Všeobecnej deklarácie ľudských práv.
- d) **prejednáva oznámenia o porušení ľudských práv v rozsahu Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.**

Úloha 5

Oleg Sencov, ukrajinský režisér, si v novembri 2019 slávnostne prevzal

- a) Nobelovu cenu za mier 2018.
- b) Sacharovovu cenu za slobodu myslenia za rok 2019.
- c) Nobelovu cenu za mier 2019.
- d) **Sacharovovu cenu za slobodu myslenia za rok 2018.**

Úloha 6

Na Súdnom dvore Európskej únie (SDEÚ) pôsobí jedna sudkyňa alebo jeden sudca za každý členský štát EÚ. Ktorý z nasledujúcich výrokov **nie je pravdivý**?

- a) SDEÚ sa čoraz intenzívnejšie zaoberá ľudskoprávnymi otázkami vo svojej judikatúre, predovšetkým na základe interpretácie a aplikácie Charty základných práv EÚ.
- b) SDEÚ stanovil podmienky pre interpretáciu ustanovenia Zmluvy o EÚ, podľa ktorého má EÚ ako celok pristúpiť k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

c) SDEÚ vôbec nie je relevantným orgánom pre rozhodovanie ľudskoprávných otázok, rieši iba obchodné spory týkajúce sa voľného trhu v Únii.

d) Rozhodovacia činnosť SDEÚ je nevyhnutne prepojená s rozhodovaním ústavných alebo najvyšších súdov členských štátov EÚ, keďže môže byť potrebné riešiť konfliktné interpretácie rozsahu základných práv a slobôd vyplývajúcich z ústav členských štátov a z práva EÚ.

Úloha 7

Uved'te, ktorá z uvedených možností, týkajúcich sa Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP), *je správna*.

a) tento súd Európskej únie rozhoduje o sťažnostiach osôb na porušovanie práv a slobôd garantovaných Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950.

b) sudca alebo sudkyňa ESLP zastupuje pri rozhodovaní záujmy krajiny, ktorá jeho alebo ju nominovala.

c) občania a občianky Slovenskej republiky sa na ESLP môžu obrátiť po tom, čo na obranu svojich práv a slobôd využili všetky dostupné a efektívne vnútroštátne prostriedky nápravy.

d) občania a občianky Slovenskej republiky sa na ESLP môžu obrátiť, ak to odporučí zástupca/zástupkyňa Slovenskej republiky pred ESLP po tom, čo na obranu svojich práv a slobôd využili všetky dostupné a efektívne vnútroštátne prostriedky nápravy.

Úloha 8

Jedným z ľudských práv je právo na priaznivé životné prostredie. Uved'te, ktorá z uvedených možností, týkajúcich sa tohto práva, *je správna*.

a) Toto právo formuluje už Všeobecná deklarácia ľudských práv.

b) Toto právo formuluje Ústava SR.

c) Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd ho formuluje ako právo na pitnú vodu a čisté ovzdušie.

d) toto právo formuluje až Protokol č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Úloha 9

Podľa Ústavy SR sú základné práva a slobody neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. *Neodňateľnosť* vo všeobecnosti znamená, že

a) nikto nemôže nikomu inému tieto práva postúpiť, dať do zálohu na určitý čas a nikoho nemožno týchto práv zbaviť.

b) základné práva a slobody nemôže ich subjekt, t. j. človek (ľudská bytosť) nikomu inému predať alebo darovať.

c) tieto práva a slobody nezanikajú ich nevyužitím alebo neuplatnením v určitej lehote.

d) štátna moc môže tieto práva a slobody priznať, prehlásiť, vytvárať podmienky na ich realizáciu, ale nemôže ich zrušiť alebo prehlásiť za neplatné.

Úloha 10

Oddiel Ústavy SR, venovaný politickým právam, ustanovuje: „Cenzúra sa zakazuje.“
Cenzúrou

a) je akýkoľvek zásah do slobody prejavu.

b) nie je každý zásah do slobody prejavu, ale len taký, ktorý urobil orgán verejnej moci kvôli obmedzeniu politického pluralizmu.

c) je taký zásah do slobody prejavu, ktorý urobila fyzická alebo právnická osoba vo verejnom záujme.

d) nie je každý zásah do slobody prejavu, ale len taký, ktorý urobil súd na ochranu pred nemorálnosťou.

Úloha 11

O politických právach podľa čl. 30 Ústavy SR *platí*, že

a) občania a občianky majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov a zástupkyň, pričom občania a občianky majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

b) občania a občianky nemajú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám, nakoľko znevýhodnené skupiny majú špecifické oprávnenia v prístupe k voleným funkciám.

c) cudzinky a cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí, do orgánov samosprávy vyšších územných celkov a do Národnej rady Slovenskej republiky.

d) volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním, ak Národná rada Slovenskej republiky nerozhodne pri vyhlásení termínu volieb inak.

Úloha 12

Rok 2019 bol pre funkčnosť Ústavného súdu SR kľúčový z hľadiska úplnosti jeho zloženia. Aktuálne má tento súd v zmysle Ústavy SR

a) 10 sudcov a sudkýň. Na 10 ročné funkčné obdobie ich menoval prezident SR.

b) 13 sudcov a sudkýň. Na 12 ročné funkčné obdobie ich menovali prezident a prezidentka SR.

c) 12 sudcov a sudkýň. Na 7 ročné funkčné obdobie ich menovala prezidentka SR.

d) 25 sudcov a sudkýň. Na 5 ročné funkčné obdobie ich menovali prezident a prezidentka SR.

Úloha 13

Národná rada Slovenskej republiky musí prerokovať petíciu, ktorú podpísalo aspoň:

a) 25 000 občanov a občianok.

b) 50 000 občanov a občianok.

c) 100 000 občanov a občianok.

d) 350 000 občanov a občianok.

Úloha 14

Prokuratúra Slovenskej republiky

- a) chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu.
- b) v trestnom konaní zabezpečuje len dôkazy v neprospech obžalovanej osoby.
- c) zabezpečuje kontrolu súdnictva.
- d) rozhoduje o občianskoprávných a trestnoprávných veciach.

Úloha 15

Prezidentka SR podala 4.12.2019 Ústavnému súdu SR návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov a pozastavenie účinnosti zákona, ktorý by zásadne menil možnosti voličov a voličiek pri získavaní informácií pred parlamentnými voľbami 2020. Prezidentka sa vo svojej argumentácii oprela o

- a) články Zmluvy o Európskej únii a články Charty základných práv EÚ.
- b) články Ústavy SR a články Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- c) články Všeobecnej deklarácie ľudských práv.
- d) články Ústavy SR a články Charty základných práv EÚ.

Úloha 16

Prezidentka SR 2.1.2020 ocenila pri príležitosti 27. výročia vzniku SR 20 osobností spoločenského, kultúrneho ako aj športového života. Medzi nimi aj, in memoriam, osobnosť, o osud ktorej sa zaujímali Albert Einstein, Jean-Paul Sartre, Winston Churchill a Eleanor Rooseveltová. Ide o

- a) českú právničku, političku, bojovníčku za demokraciu, práva žien a proti totalitám, obeť justičnej vraždy, Miladu Horákovú.
- b) českého študenta histórie, Jana Palacha, ktorý sa upálil na protest proti okupácii Česko-Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy.
- c) slovenského astronóma, fotografa, vojenského letca, brigádneho generála ozbrojených síl Francúzska, diplomata a politika, Milana Rastislava Štefánika.
- d) slovensko-švajčiarsku spisovateľku, novinárku, vojnovú reportérku a ľudskoprávnu aktivistku Irenu Brežnú.

Úloha 17

Rok 2019 bol rokom pripomínania 30. výročia zmeny politického režimu v bývalom Česko-Slovensku. Tak ako v Prahe aj v Bratislave boli jednou z masových iniciačných síl udalostí roka 1989 študenti a študentky. V Bratislave sa prvá študentská akcia konala

- a) 16.11.1989 ako neohlásený/nepovolený pochod, živá ľudská reťaz naprieč mestom.
- b) 17.11.1989 ako ohlásené a povolené organizované zhromaždenie v Umeleckej besede.
- c) 18.11.1989 ako utajená vychádzka k hraniciam s Českom a Rakúskom.
- d) 19.11.1989 ako vyhlásený okupačný štrajk na fakultách Univerzity Komenského.

Úloha 18

Známe 12-bodové Programové vyhlásenie občianskej iniciatívy Verejnost' proti násiliu a Koordinačného centra slovenských vysokoškolákov a vysokoškoláčok z 25.11.1989 obsahovalo aj bod:

- a) „Žiadame reálne zaručiť právo na zdravý vzduch.“ Táto požiadavka mala o. i. svoju bázu v hnutí a publikácii Slovenské nové vetry.
- b) „Žiadame reálne zaručiť právo na čistú prírodu.“ Táto požiadavka mala o. i. svoju bázu v hnutí a publikácii My sme les.
- c) „Žiadame reálne zaručiť právo na zdravé životné prostredie.“ Táto požiadavka mala o. i. svoju bázu v hnutí a publikácii Bratislava/nahlas.
- d) „Žiadame reálne zaručiť právo všetkých ľudí na všetky prírodné zdroje.“ Táto požiadavka mala o. i. svoju bázu v hnutí a publikácii Voda, čo nás drží nad vodou.

Úloha 19

V NR SR sa v roku 2019 uskutočnilo niekoľko pokusov o prijatie legislatívnych zmien a doplnení, na ktoré so znepokojením reagovali o. i. Pracovná skupina OSN pre diskrimináciu žien a dievčat ako aj Komisárka Rady Európy pre ľudské práva. Legislatívne iniciatívy sa týkali práv žien a dievčat na

- a) rovnakú odmenu za rovnakú prácu a na rovnaké zaobchádzanie, pokiaľ ide o prácu rovnakej hodnoty.
- b) rovnakú účasť v politickom a verejnom živote, tvorbe a uskutočňovaní štátnej politiky, výkonu verejných funkcií na všetkých úrovniach riadenia štátu.
- c) na sociálne zabezpečenie, najmä v prípadoch dôchodku, nezamestnanosti, choroby, invalidity a staroby a inej neschopnosti pracovať ako aj práva na platenú dovolenku.
- d) prístup k službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a práva prijímať slobodné, informované a nezávislé rozhodnutia o vlastnom zdraví.

Úloha 20

NR SR aj vláda SR sa v roku 2019 opakovane negatívne postavili k ratifikácii Dohovoru o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu. Ide o tzv.

- a) Parížsky dohovor z dielne Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ktorý podpísala aj Európska únia v roku 2015, ktorý podpísala aj Európska únia v roku 2015.
- b) Kjótsky dohovor z dielne Amnesty International, ktorý podpísala aj Európska únia v roku 2016.
- c) Istanbulský dohovor z dielne Rady Európy, ktorý podpísala aj Európska únia v roku 2017.
- d) Pekingský dohovor z dielne Organizácie Spojených národov, ktorý podpísala aj Európska únia v roku 2018.

Úloha 21

Slovenská republika bude v roku 2020 už 10 rokov zmluvnou stranou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Takéto osoby

- a) majú rovnaké práva ako všetci ostatní ľudia. Podpora, ochrana a uplatňovanie práv týchto osôb si teda vyžaduje rovnaký prístup k ich potrebám, možnostiam, schopnostiam.
- b) majú špecifické práva. Ich podpora, ochrana a uplatňovanie práv si však vyžaduje rovný prístup, tak ako je to u ostatných ľudí.
- c) majú temer rovnaké práva ako všetci ostatní ľudia. Podpora, ochrana a uplatňovanie práv týchto osôb si však vyžaduje špecifický prístup len v určitých výnimočných situáciách.
- d) majú rovnaké práva ako všetci ostatní ľudia. Podpora, ochrana a uplatňovanie práv týchto osôb si však vyžaduje špecifický prístup zodpovedajúci ich potrebám, možnostiam, schopnostiam.

Úloha 22

Verejná ochrankyňa práv na podnet 5 mimovládnych organizácií SR historicky prvý raz vstúpila (v roku 2019) do konania pred Európskym súdom pre ľudské práva ako tretia strana. Týka sa to prípadu (ktorého vývoj v súdnom procese sleduje ombudmanka aj na Slovensku)

- a) Rómok a Rómov, ktorí sa stali obeťami policajnej razie do osady Budulovská v Moldave nad Bodvou v roku 2013.
- b) manželského páru rovnakého pohlavia, ktorý v roku 2018 namietal nemožnosť udelenia pobytu na území SR.
- c) autistického dievčatka a jeho nároku na kompenzácie súvisiace s ťažkým zdravotným postihnutím.
- d) pretrvávajúcich omeškaní reštitučných bytových náhrad pre 580 rodín v Bratislave.

Úloha 23

V SR je účinný od roku 2017 tzv. transplantačný zákon. Uplatňuje sa princíp takzvaného predpokladaného súhlasu. Znamená to, že

- a) len ten človek, ktorý počas života podpísal súhlas s odobratím orgánov, môže byť po smrti darcom/darkyňou.
- b) každý človek, ktorý počas života nepodpísal nesúhlas s odobratím orgánov, je po smrti prakticky darcom/darkyňou.
- c) človek, ktorý počas života podpísal nesúhlas s odobratím orgánov, je po smrti darcom/darkyňou vtedy, ak o tom rozhodne pozostalá rodina.
- d) žiadny človek, ktorý počas života nepodpísal nesúhlas s odobratím orgánov, nie je po smrti prakticky darcom/darkyňou.

Úloha 24

Od roku 2006 organizuje nadácia Milana Šimečku multižánrové a multikultúrne podujatie zamerané na cudzincov, cudzinky, migrantov, migrantky, utečencov, utečenky, nové menšiny a rozmanitosť Slovenska. Volá sa

- a) Jeden svet
- b) [fjúžn]
- c) Slnko v sieti

d) Zem spieva

Úloha 25

Oceňovanému režisérovi Markovi Škopovi sú blízke sociálne témy. Vo svojom ostatnom hranom filme opisuje príbeh štyridsiatnika z ekonomicky slabého oravského regiónu, ktorý na svoju rodinu zarába v Nemecku. Počas Vianoc prichádza domov a zisťuje, že syn je členom polovojenskej mládežníckej skupiny. Film má názov

- a) Osadné.
- b) Milan Ondřík.
- c) Pomaľované vtáča.
- d) **Nech je svetlo.**

Zdroje:

Ústava Slovenskej republiky; Zbierka zákonov SR; Odborné publikácie o ľudských právach; Medzinárodné ľudskoprávne dohovory a dokumenty; Denná mienkotvorná tlač; Verejnoprávne médiá; Internet.

Autorka a autor: JUDr. Michal Davala, Ph.D., LL.M.; PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Recenzentka: prof. PhDr. Silvia Miháliková, PhD.

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2020